

УДК 347

**Бірюкова Алевтина Геннадіївна**

*доктор юридичних наук, доцент кафедри Цивільного права №2  
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

**Бирюкова Алевтина Геннадиевна**

*доктор юридических наук, доцент кафедры Гражданского права №2  
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого*

**Biryukova Alevtina**

*Doctor of Law, Associate Professor of the Department №2 of Civil Law  
Yaroslav Mudryi National Law University*

**Дуброва Ганна Олександрівна**

*студентка міжнародно-правового факультету  
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

**Дуброва Анна Александровна**

*студентка международно-правового факультета  
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого*

**Dubrova Hanna**

*Student of the International Law Faculty of the  
Yaroslav Mudryi National Law University*

**ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ  
МІЖНАРОДНИХ ЗМІШАНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ  
ОСОБЕННОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ПРАВОВОГО  
РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СМЕШАННЫХ  
ПЕРЕВОЗОК  
FEATURES OF NATIONAL LEGAL REGULATION OF  
INTERNATIONAL MIXED TRANSPORTATIONS**

**Анотація.** У даній роботі нами було проведено аналіз основних правових категорій, що складають інститут міжнародних змішаних перевезень. У процесі виконання було встановлено, досліджувана правова категорія не має нормативно-правового закріплення у національному законодавстві, а особливості її реалізації закріплені у значній кількості нормативно-правових актів. Ускладнює ситуацію і відсутність єдиного прийнятого для усієї міжнародної спільноти визначення поняття міжнародних змішаних перевезень. Терміни, що вживаються часто є синонімами, але лезова частка їх диференційована одна від одної і слугують підвидами однієї загальної назви.

Особливості правового регулювання міжнародних змішаних перевезень надає можливість дослідити міжнародне законодавство, яке складається з Правил ЮНКТАД, Конвенції ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів 1980 р. (*United Nations Convention on International Multimodal Transport of Goods*) та двосторонніх угод між Кабінетом Міністрів України і Урядом Угорщини про міжнародні комбіновані перевезення та Угода між Міністерством інфраструктури України та Федеральним міністерством транспорту, інновацій та технологій Республіки Австрія про міжнародні комбіновані перевезення. Проведений нами аналіз вказує на те, що станом на 2020 рік єдиного нормативного документу будь-якої форми та типу щодо правового регулювання міжнародних змішаних перевезень не прийнято.

Нами було розглянуто і досліджено процес укладення та реалізації Україною Національної транспортної Стратегії на період до 2030 року. До того ж, потребувало розгляду та детального вивчення міжнародне співробітництво України, як держави-кандидата до вступу у членство Європейського Союзу, з його фактичними державами-членами.

У статті наголошується на проблемах правового регулювання прямого змішаного сполучення як в Україні, так і на міжнародній арені, що

обумовлюється не лише відсутністю єдиного нормативно-правового акту, але й завеликою кількістю локальних актів, які не відповідають вимогам сучасної ситуації на ринку, у деяких випадках повторюють один одного, а інколи навіть і суперечать.

**Ключові слова:** міжнародні перевезення, змішані перевезення, пряме змішане сполучення.

**Анотація.** В работе нами был проведен анализ основных правовых категорий, составляющих институт международных смешанных перевозок. В процессе выполнения было установлено, что исследуемая правовая категория не имеет нормативно-правового закрепления в национальном законодательстве. Осложняет ситуацию и отсутствие единого приемлемого для всего международного сообщества определение понятия международных смешанных перевозок. Термины, часто являются синонимами, но львиная доля их дифференцированная друг от друга и служит подвидами одного общего названия.

Особенности правового регулирования международных смешанных перевозок позволяет исследовать международное законодательство, состоящее из Правил ЮНКТАД и Конвенции ООН о международных смешанных перевозках грузов. Так же роль играют двусторонние соглашения между Кабинетом Министров Украины и Правительством Венгрии и Соглашение между Министерством инфраструктуры Украины и Федеральным министерством транспорта, инноваций и технологий Республики Австрия о международных комбинированных перевозках. Проведенный нами анализ указывает на то, что по состоянию на 2020 год единого нормативного документа любой формы и типа относительно правового регулирования международных смешанных перевозок не принято.

*Нами был рассмотрен процесс заключения и реализации Украиной Национальной транспортной стратегии до 2030 года. К тому же, требовало рассмотрения и детального изучения международное сотрудничество Украины, как государства-кандидата к вступлению в членство Европейского Союза, с его фактическими государствами-членами.*

*В статье отмечается проблема правового регулирования смешанного сообщения как в Украине, так и на международной арене.*

***Ключевые слова:** международные перевозки, смешанные перевозки, прямое смешанное сообщение.*

***Summary.** We analyzed the main legal categories that make up the institution of international multimodal transport. In the process of implementation, it was found that the legal category under study does not have a legal fixation in national legislation. Complicating the situation is the lack of a single definition acceptable to the entire international community for the concept of international multimodal transport. Terms are often synonymous, but the lion's share of them is differentiated from each other and serves as subspecies of one common name.*

*Features of the legal regulation of international multimodal transport allows to explore international law, consisting of the UNCTAD Rules and the UN Convention on International Multimodal Transport of Goods. Bilateral agreements between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of Hungary and the Agreement between the Ministry of Infrastructure of Ukraine and the Federal Ministry of Transport, Innovation and Technology of the Republic of Austria on international combined transport also play a role. Our analysis indicates that, as of 2020, a single regulatory document of any form and type regarding the legal regulation of international multimodal transport has not been adopted.*

*We considered the process of conclusion and implementation by Ukraine of the National Transport Strategy until 2030. In addition, the international cooperation of Ukraine, as a candidate state for joining the European Union, with its actual member states, required consideration and detailed study.*

*The article notes the problem of legal regulation of mixed communications both in Ukraine and in the international arena.*

***Key words:** international transport, mixed transport, direct mixed transport.*

**Постановка проблеми.** Міжнародні перевезення наразі є однією з найскладніших і витратних операцій для всієї міжнародної спільноти. У зв'язку з тим, що популярність міжнародних змішаних перевезень поступово набирає шалених обертів та стає невід'ємною частиною господарської діяльності більшості держав та великих підприємств, зумовлена необхідність дослідження категоріального апарату даної теми та проблем їх застосування на практиці.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблематикою дослідження міжнародних змішаних перевезень займалися такі вітчизняні правники, як Попов В. А. [8], Муров А. Є. [1], Деркач Є. С. [9], Павлюк С. [9], Биков А. Г. [10], Данько М. [11], Карпенко О. [12].

**Мета статті.** Основною метою статті виступає дослідження та визначення особливостей національного правового регулювання міжнародних змішаних перевезень.

**Виклад основного матеріалу.** Поява міжнародних змішаних перевезень дала змогу обирати не лише перевізника, а й розподіл вантажів між видами транспорту. Так, водні і залізничні перевезення, незважаючи на великі витрати, мають перевагу на великих відстанях. В свою чергу, вантажний автомобільний транспорт більш конкурентоспроможний на коротких, враховуючи гнучкість перевезень.

При наявній популярності використання наведеного виду перевезень, в Україні відсутній закон, що регламентує міжнародне перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні, хоча на рівні законопроекту спроби прийняти окремий акт робилися. Нині окремі питання перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні, що здійснюється різними видами транспорту на підставі одного документа, регламентуються рядом нормативно-правових актів загального і спеціального характеру. До основоположних необхідно віднести Господарський кодекс України та Цивільний кодекс України. До спеціальних нормативно-правових актів, що регулюють перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні, належать Закони України: «Про транспорт», «Про транзит вантажів», «Про залізничний транспорт», Кодекс торговельного мореплавства України.

На ряду з ними існують транспортні статути та правила, такі як: Статут автомобільного транспорту УРСР, Статут внутрішнього водного транспорту СРСР, Правила перевезення вантажів у прямому змішаному залізнично-водному сполученні, Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, Правила повітряних перевезень вантажів тощо.

Проаналізувавши вищеперераховані нормативно-правові акти, необхідно зауважити, що на національному рівні поняття міжнародних змішаних перевезень не закріплюється. Отже є необхідність звернутись до положень міжнародного права, де теоретичне обґрунтування поняття «міжнародні змішані перевезення» визначене в документі «Термінологія комбінованих перевезень» [3], який підготовлений Європейською економічною комісією ООН. В процесі реалізації змішаних перевезень використовуються такі правові категорії: мультимодальні перевезення – перевезення вантажів із використанням двох і більше видів транспорту; інтермодальні перевезення – різновид перевезень, що передбачає організацію послідовного перевезення вантажів двома і більше видами

транспорту в одній і тій самій вантажній одиниці в межах транспортного ланцюга (від «дверей до дверей») без вантажно-розвантажувальних робіт; комбіновані перевезення – інтермодальні перевезення, де здебільшого використовується залізничний, внутрішній водний чи морський транспорт, а на максимально короткому відрізку маршруту від початкового пункту до пункту кінцевого призначення використовується автомобільний транспорт; контрейлерні перевезення – поєднання залізничного та автомобільного транспорту в здійсненні перевезень.

Оскільки для сфери міжнародної торгівлі практичне значення має нормативно-правове регулювання доставки товару від виробника до кінцевого споживача, то, зауважимо, що тотожність між змішаним перевезенням та мультимодальним є досить умовною. Підтвердженням цього є те, що Конвенція ООН щодо міжнародних змішаних перевезень [4] та Правила ЮНКТАД [5] щодо документів мультимодальних перевезень присвячені нормативно-правовому регулюванню мультимодальних перевезень на міжнародному рівні. Враховуючи характерні ознаки міжнародних мультимодальних перевезень та їхнє правове регулювання, Чень Юняо підкреслює, що міжнародні мультимодальні перевезення є формою прояву міжнародних змішаних перевезень, які є більш широким поняттям [6]. Однак наразі відсутні і єдина, обов'язкова для застосування міжнародна конвенція щодо змішаних перевезень вантажів (Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів 1980 р. не набула чинності).

Ситуація з визначенням особливостей регулювання міжнародних змішаних перевезень не є простішою, адже визначити основні ознаки даної категорії можливо лише з аналізу міжнародних двосторонніх угод, що укладаються Україною з іншими країнами та які виступають частиною національного законодавства. Наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Угорщини про міжнародні комбіновані перевезення, Угода між Міністерством інфраструктури України та Федеральним

міністерством транспорту, інновацій та технологій Республіки Австрія про міжнародні комбіновані перевезення.

Виходячи з аналізу останньої, варто зазначити наступне: по-перше, ця Угода стосується комбінованих перевезень і застосовується для міжнародних комбінованих перевезень вантажів між Україною та Республікою Австрія або для комбінованих перевезень транзитом через території держав однієї з Договірних Сторін; по-друге, "Комбіновані перевезення" відповідно до Угоди – це перевезення вантажів, що виконуються в одній і тій самій інтермодальній транспортній одиниці або в одному і тому ж автомобільному транспортному засобі без перевантаження вантажу, при цьому: а) більша частина рейсу по Європі припадає на залізничний транспорт, внутрішній водний або морський транспорт; б) будь-який початковий та/або кінцевий відрізок шляху, на якому використовується автомобільний транспорт є максимально коротким та здійснюється з урахуванням технічних можливостей, норм національного законодавства та міжнародного транспортного права; с) для забезпечення реалізації положень цієї Угоди Договірні Сторони утворюють Спільний комітет з питань комбінованих перевезень (далі - Спільний комітет), який складатиметься з компетентних представників відповідних органів Договірних Сторін. Спільний комітет збирається щороку або за вимогою однієї із Договірних Сторін і приймає рішення на підставі взаємної згоди [7].

Реалізація змішаних перевезень вантажів в будь-якій країні повинна проходити під взаємодією трьох ключових партнерів: 1) держави, яка розробляє та реалізує правила, що стосуються торгівлі та перевезень; 2) постачальників послуг, що включають постачальників транспортних послуг (перевізників, експедиторів, операторів), а також постачальників інших послуг (банки, страхові компанії); 3) користувачів транспорту (продавців і покупців, імпортерів і експортерів) [1, с. 91].



Розвиток змішаних перевезень є пріоритетом транспортної політики України, враховуючи статус транзитної держави, унікальне транспортно-географічне положення – на перехресті вантажних торговельно-транспортних європейських та євразійських доріг, міжнародних транспортних коридорів. Однак, з точки зору міжнародної торгівлі та транспорту багато країн, і Україна в їх числі, відрізняються рядом негативних особливостей. До них належать такі: системи регулювання торгівлі і транспорту часто представляють собою набір положень процедурного, а не правового характеру; постачальники транспортних послуг мають недостатньо обґрунтовані рамки відповідальності та її межі, а національне експедирування не отримало належного розвитку; більшість операторів транспорту не мають сучасного комерційного і управлінського досвіду; портові адміністрації, автомобільні та залізничні компанії потребують посилення взаємодії (їх операції бувають ненадійними) і не завжди користуються перевагами контейнеризації як засобу прискорення транспортних операцій і зниження витрат на перевезення [1, с. 92].

Для подолання деяких з вищезазначених пунктів була розроблена Національна транспортна Стратегія України на період до 2030 року, основними напрямками її реалізації визначені: поступова лібералізація міжнародних автомобільних вантажних перевезень, участь України у міжнародних транспортних проектах, спрощення формальностей під час здійснення міжнародних авіаційних перевезень вантажів через аеропорти України шляхом впровадження рекомендацій Європейської економічної комісії ООН щодо принципу «єдиного вікна» стосовно технологій та процедур контролю і т. д. [2].

**Висновок.** Усі угоди щодо міжнародних змішаних перевезень покликані закріпити особливі умови співпраці держав в процесі перевезення вантажу через території країн. На жаль, на сьогодні такі Угоди є основними нормативними документами якими необхідно керуватись при здійсненні

міжнародних змішаних перевезень. Систематизованого єдиного акту, який був би направлений на регулювання міжнародних змішаних перевезень в Україні немає.

Існує ряд галузевих актів, які, по-перше, у більшості випадків дублюють один одного, по-друге, не відповідають вимогам сучасного суспільства, по-третє, регулюють здійснення змішаних перевезень в рамках нашої країни без визначення особливостей здійснення міжнародних перевезень.

На нашу думку, необхідність створення єдиного систематизованого акту є критичною. Досліджене питання повинне бути піддане більш глибокому аналізу та існує необхідність у створенні спільного міжнародно-правового акту, на прикладі Конвенції ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів, який би зміг забезпечити усі необхідні умови нормального функціонування досліджуваного виду перевезень. За допомогою подібної конвенції буде досягнуто: спрощення відносин у системі держава - постачальник послуг - користувачі транспорту; поєднання основних міжнародних принципів здійснення міжнародних змішаних перевезень; компроміс між національним та міжнародним правовим регулюванням даної проблематичної сфери, шляхом надання дозволу на впровадження кожною державою окремих особливостей національних вимог до вказаної діяльності; урегульовано більшість спорів, як на національному, так і на міжнародному рівні, адже що більше ми розвиваємо ринкові відносини з країнами Європейського союзу, тим вищий попит використання міжнародних змішаних сполук.

### **Література**

1. Муров Андрей Евгеньевич. Современные формы и методы регулирования смешанных перевозок грузов // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. 2008. № 62. С.89-97.

2. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року.  
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> (дата звернення: 22.04.2020 р.)
3. Терминология комбинированных перевозок. URL:  
<http://www.internationaltransportforum> (дата звернення: 22.04.2020 р.)
4. Конвенция ООН о международных смешанных перевозках грузов (Женева 1980 г.). Международное частное право. Сборник документов. Москва: БЕК, 1997. С. 370-387.
5. Правила ЮНКТАД в отношении документов смешанных перевозок.  
URL:[http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tradewp4inf.117\\_corr.1\\_ru.pdf](http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tradewp4inf.117_corr.1_ru.pdf) (дата звернення: 22.04.2020 р.)
6. Чень Юняо. Міжнародні змішані перевезення: теоретична сутність та практичне значення. URL: <http://visnykznu.org/issues/2018/2018-econ-4/16.pdf> (дата звернення: 22.04.2020 р.)
7. Угода між Міністерством інфраструктури України та Федеральним міністерством транспорту Республіки Австрія про міжнародні комбіновані перевезення. URL:  
[https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/040\\_037](https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/040_037) (дата звернення: 22.04.2020 р.)
8. Попов В. А. Правова природа вузлової угоди в цивільному праві / В. А. Попов // Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: матеріали "круглого столу", присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова, м. Харків, 16 груд. 2016 р. Харків, 2017. С. 263–265.
9. Деркач Е., Павлюк С. Актуальні питання правового регулювання перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні. URL:  
<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/20.pdf> (дата звернення: 22.04.2020 р.)

10. Быков А. Г. Комментарий к Уставам автомобильного транспорта союзных республик. 1978. 120 с.
11. Данько М.І., Дикань В. Л., Калініченко Л. Л. Підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу промислових підприємств залізничного транспорту в умовах інтеграційних процесів: монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 167 с.
12. Карпенко О. О. Формування тарифів на змішані перевезення вантажів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2007. 18 с.

### **References**

1. Andrey Evgenyevich Murov. Modern forms and methods of regulation of multimodal transport of goods // *Izvestiya RGPU im. A. S. Herzen*. 2008. no. 62. PP. 89-97.
2. National transport strategy of Ukraine for the period up to 2030. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> (accessed: 22.04.2020)
3. Terminology of combined transport. URL: <http://www.internationaltransportforum> (accessed: 22.04.2020)
4. UN Convention on international multimodal transport of goods (Geneva, 1980). private International law. Collection of documents. Moscow: BECK, 1997. PP. 370-387.
5. UNCTAD Rules for multimodal transport documents. URL: [http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tradewp4inf.117\\_corr.1\\_ru.pdf](http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tradewp4inf.117_corr.1_ru.pdf) (accessed: 22.04.2020)
6. Chen Yuniao. International multimodal transport: theoretical essence and practical significance. URL: <http://visnykznu.org/issues/2018/2018-econ-4/16.pdf> (accessed: 22.04.2020)
7. Agreement between the Ministry of infrastructure of Ukraine and the Federal Ministry of transport of the Republic of Austria on international combined

- transport. URL: [https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/040\\_037](https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/040_037) (date accessed: 22.04.2020 G.)
8. Popov V. A. the Legal nature of a nodal agreement in civil law / V. A. Popov // Problems of improving private law mechanisms for obtaining, transferring, exercising and protecting subjective civil rights: materials of the "round table", prisvyach. memory of Professor CH. N. Asimov, PhD Kharkov, 16 Dec. 2016-Kharkiv, 2017. PP. 263-265.
  9. Derkach E., Pavlyuk S. Current issues of legal regulation of cargo transportation in direct mixed traffic. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/20.pdf> (date accessed: 22.04.2020 G.)
  10. Bykov A. G. Commentary on the Statutes of automobile transport of the Union republics. 1978. 120 sec.
  11. Danko M. I., Dikan V. L., Kalinichenko L. L. increase of investment and innovation potential of industrial enterprises of railway transport in the conditions of integration processes: monograph. Kharkiv: Ukrdazt, 2010. 167 p.
  12. Karpenko A. A. Formation of tariffs for mixed cargo transportation: autoref. dis. ... Cand. Econ. science: 08.00.04. Kiev, 2007. 18 p.